

Deze pagina's zijn een bijdrage van

De Gezondheidsdienst voor Dieren
Postbus 9
7400 AA Deventer
T. 0900-1770
E. redactie@gddiergezondheid.nl
www.gddiergezondheid.nl

REDACTIE:

Kees van Maanen
(deskundige infectieziekten paard),

Emiel Schiphorst
(marktmanager paard),

Linda van den Wollenberg
(paardeninternist),

Petra Reijnen
(relatiebeheer dierenartspraktijken),

Silke Joswig-Buist
(adviseur marketing & communicatie),

EINDREDACTIE:
Eva Onis

Uw suggesties voor het katern zijn welkom
via redactie@gddiergezondheid.nl

Nieuws en mededelingen

TIJDELIJK GRATIS PPID-TEST

U heeft het vast al gehoord of gelezen: in samenwerking met Boehringer Ingelheim geeft GD paardeneigenaren de mogelijkheid om tot en met 31 oktober 2015 gratis bloedonderzoek naar PPID te doen bij paarden die van deze aandoening verdacht zijn.

PPID (Pituitary Pars Intermedia Dysfunction, vroeger de ziekte van Cushing genoemd) is een verouderingsziekte die een verstoring geeft van de hormoonafgifte in het hersenaanhangsel (hypofyse) van een paard.

Hierdoor raakt het paard hormonaal uit balans. De drie meest voorkomende verschijnselen van PPID zijn veranderingen van de vacht (lang krullerig haar) hoefbevangenheid en gedragsveranderingen (sloomheid en minder goed presteren). Vraag de gratis pakketten aan via uw GD-relatiebeheerder.

WERKWIJZE TNT INNIGHT

Dierenartspraktijken en andere frequente inzenders van diagnostische monsters naar GD kunnen gratis gebruikmaken van de GD-ophaaldienst voor monstermateriaal. TNT Innighit voert de nachtdistributie voor GD uit. Als u gebruikmaakt van deze service, dan kunt u uw monsters voor 18.00 uur telefonisch aanmelden. TNT haalt de monsters vervolgens tussen 21.00 en 03.00 uur bij uw praktijk op, om ze voor 7.00 uur bij GD af te leveren.

Heeft u nog niet eerder gebruikgemaakt van deze dienst? Meld u zich dan eerst aan bij Petra Reijnen, GD-relatiebeheerder paard, via p.reijnen@gddiergezondheid.nl. Na aanmelding duurt het circa twee weken voordat u van de nachtlevering gebruik kunt maken.

VEELGESTELDE VRAAG:

Welk parasitologisch onderzoek kan een dierenarts aanvragen bij GD?

GD-relatiebeheerder Petra Reijnen: "Er kunnen verschillende redenen zijn om mestonderzoek te doen: omdat een paard ziek is, om te kijken of ontwormen nodig is of om te controleren of het gebruikte wormmiddel nog voldoende werkt. Eerst deden we bij GD alleen algemeen parasitologisch onderzoek, nu kunt u daarnaast ook onderzoek aanvragen dat toegespitst is op het zoeken naar een specifieke parasiet. Dit is mogelijk voor cryptosporidiën, leverbot, lintworm, longworm, spoelworm en maagdarmpwormen. Voor maagdarmpwormen kan naast individueel mestonderzoek ook gepoold mestonderzoek gedaan worden. Als u maagdarmpwormonderzoek aanvraagt en GD treft, ondanks dat dit specifieke onderzoek daar minder gevoelig voor is, toch ook spoelwormen of andere parasieten aan, dan vermelden wij dat uiteraard wel op de uitslag. Omdat de onderzoeksmogelijkheden zijn aangepast, zijn ook de prijzen gewijzigd. De prijs van het maagdarmpwormonderzoek is verlaagd naar 15 euro."

ANNE-MARIE GROENVELD OVER WEST NILE VIRUS:

“Hoe meer paarden we testen, hoe beter”

“Als je naar andere tropische dierziekten kijkt, is het een kwestie van tijd voordat West Nile ook in ons land voorkomt”, aldus Anne-Marie Groenveld van *Paardenpraktijk Groenveld* in Andijk. Toen GD in 2014, in opdracht van de Sectorraad Paarden, startte met een onderzoek naar het voorkomen van West Nile Virus in Nederland, besloot zij direct om mee te doen.

Paardendierenarts Anne-Marie Groenveld met haar twee eigen paarden.

“Momenteel wordt jaarlijks slechts een beperkt aantal paarden in Nederland onderzocht op WNV, meestal alleen bij import of bij export”, zegt Anne-Marie. “Dat aantal is te klein om er zeker van te zijn dat we een introductie van het virus in Nederland snel kunnen ontdekken. Veel mensen vinden het pas noodzakelijk om een ziekte te bestrijden zodra die er is, maar dan loop je achter de feiten aan. Als er straks West Nile uitbreekt, dan is er ineens paniek. We moeten onze kop niet in het zand steken. Daarom is het goed dat we paarden preventief monitoren op aanwezigheid van WNV.”

DOOR HEEL NEDERLAND

Op dit moment doen zo'n 25 dierenartsenpraktijken verspreid over heel Nederland mee aan de WNV-monitoring. Zij verzamelen per paardenbedrijf maximaal twee monsters van paarden die niet gevaccineerd zijn tegen WNV. De eigenaren van de paarden moeten uiteraard toestemming geven. De monsternamen zijn gratis en wordt meestal gecombineerd met reguliere bedrijfsbezoeken. De dierenarts stuurt de monsters naar GD. Als GD vervolgens antistoffen tegen WNV aantoon, dan wordt hetzelfde bloedmonster ook onderzocht door het Centraal Veterinair Instituut (CVI) in Lelystad. Het CVI geeft dan aan of het inderdaad om een veldvirus gaat, of dat het paard achteraf toch geënt bleek te zijn tegen WNV. In dat laatste geval is er dus niks aan de hand. Als het CVI bevestigt dat het inderdaad om een WNV-besmetting gaat, volgt ter bevestiging een tweede monsternamen door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).

HUIVERIG

Volgens Anne-Marie valt het niet altijd mee om paardeneigenaren te overtuigen om mee te doen. “Sommigen reageren een beetje huiverig als ik vraag of ik bloed mag afnemen voor het WNV-onderzoek. Hoewel ik uitleg dat het aantonen van het virus geen consequenties heeft voor het individuele paard, hebben mensen toch een beetje een associatie met bijvoorbeeld mond- en klauwzeer en vogelgriep. Ze zijn bang dat ergens geregistreerd wordt dat hun paard WNV heeft en dat later alle besmette paarden geruimd worden. Die angst is niet nodig. Het paard vormt namelijk geen enkel gevaar voor de volksgezondheid. Paarden zijn, net als mensen, eindgastheren. Dat wil zeggen: als paarden of mensen door besmette

WEST NILE VIRUS

Het West Nile Virus (WNV) wordt door muggen overgebracht en komt al decennialang voor in Afrika, Oost-Azië en delen van Europa. Vogels zijn het reservoir (de bron) van het virus. Mensen en paarden zijn de ‘eindgastheren’: zij kunnen het virus niet verder verspreiden. Dit komt doordat geïnfecteerde mensen en paarden onvoldoende virus in het bloed hebben om een niet-geïnfecteerde mug te besmetten, maar een vogel kan wel voldoende virus in zijn bloed hebben om een mug te infecteren. Trekvogels spelen dan ook een belangrijke rol in de verspreiding van het virus. In 1996 was er een grote uitbraak in Roemenië waarbij bijna 400 mensen zenuwverschijnselen hadden. Nadat het virus in 1999 Amerika binnenkwam, verspreidde het zich binnen vijf jaar over heel Noord- en Centraal Amerika.

Verschijnselen

Bij mensen en paarden leidt circa 10 procent van de infecties tot klachten. Geïnfecteerde paarden hebben vaak alleen een beetje last van koorts, lusteloosheid en gebrek aan eetlust. Bij de 10 procent van de paarden die wel klachten krijgt, is echter sprake van ernstige zenuwverschijnselen, variërend van spiertrillingen tot spierzwakte, gebrekkige coördinatie, verlammingen en veranderd gedrag. In Amerika werden de laatste tien jaar door het grote aantal infecties tienduizenden paarden en mensen ziek. Toen kregen 1200 mensen zenuwverschijnselen en 120 van hen overleden. Zo'n snelle verspreiding van WNV zou ook in Europa kunnen gebeuren. De laatste jaren zijn in Europa WNV-infecties aangetoond in onder meer Hongarije, Italië, Frankrijk, Portugal, Roemenië, Rusland, Spanje en Griekenland. Griekenland werd in de zomer en herfst van 2010 getroffen door een grote WNV-uitbraak: 191 mensen met zenuwverschijnselen werden opgenomen, waarvan er 32 overleden. Ook waren er paarden met zenuwverschijnselen.

Vaccinatie

Meerdere fabrikanten hebben in Nederland een enting voor WNV op de markt gebracht. Het is in ieder geval verstandig paarden die naar internationale wedstrijden gaan te laten inenten. Maar ook als een paard niet buiten Nederland komt, kan uiteraard gekozen worden voor vaccinatie tegen WNV-infecties.

muggen geprikt worden, kunnen ze het virus niet verder verspreiden naar andere paarden of mensen. Een besmet paard krijgt daarom ook geen beperkingen opgelegd: het mag gewoon op concours of naar de hengstenhouder. Het is van groot belang dat we paarden onderzoeken omdat ze dienen als ‘early warners’: als bij niet-geënte paarden antistoffen worden aangetoond, betekent dat dat er besmette muggen in Nederland zijn. Dan moeten we extra waakzaam zijn op mogelijke besmettingen bij mensen. De overheid garandeert dat besmette paarden niet geruimd worden. Bovendien kunnen we preventief enten tegen WNV. Als mensen zich eenmaal bewust zijn van het belang voor de paarden- en volksgezondheid, doen ze vaak wel mee.”

ALLEMAAL MEEDOEN

In de tijd die tussen het nemen van het eerste en het tweede bloedmonster zit, mag een van WNV verdacht paard niet verplaatst worden naar een andere locatie. Dat komt omdat de NVWA wil weten waar het paard op dat moment is, zodat ze de besmetting goed kunnen controleren. “Ook hier leggen mensen misschien een link met het vervoersverbod bij bijvoorbeeld vogelgriep, maar dit is van een totaal andere orde”, aldus Anne-Marie. “Na het testen van het tweede bloedje wordt het paard weer volledig vrijgegeven. Hoe meer paarden we testen, hoe groter de zekerheid dat we geen WNV in Nederland hebben. Ik zou dus zeggen: doe allemaal mee!” ●

Voorkom hittestress

- In de zomerzon is het heerlijk om met je paard naar buiten te gaan. Maar is dat voor het paard ook zo fijn? Zeker, totdat de temperatuur boven de 25 graden Celsius komt: dan is het eigenlijk te warm voor een paard. Een gezond paard past zich aan de hitte aan. Maar soms lukt dat niet.

Paarden kunnen hitte niet altijd goed verdragen. Weinig wind en hoge luchtvochtigheid kan de lichaamstemperatuur van een paard verhogen. Hierdoor kunnen processen in het lichaam verstoord raken en kunnen zelfs organen uitvallen. Dit wordt hittestress genoemd. Hittestress kan al optreden bij temperaturen boven de 22 graden Celsius en een luchtvochtigheid van meer dan 90 procent. In Nederland komt dit regelmatig voor.

VOLDOENDE DRINKWATER

Onder normale omstandigheden zweet een paard al snel vijftien liter per dag. Daarom is het essentieel dat er altijd voldoende drinkwater beschikbaar is en dat het paard bij warm weer de gelegenheid heeft om in de schaduw te staan. Staat een paard binnen, dan dient het verschil tussen de binnen- en buitentemperatuur niet meer dan 5 graden Celsius te zijn. Ook is het van belang om zoveel mogelijk te ventileren.

Het is noodzakelijk dat een paard zijn lichaamstemperatuur omlaag kan brengen. Dit kan door het drinken van water, maar bij paarden zijn zweten en ademhaling de belangrijkste mechanismen hiervoor. Een snelle ademhaling kan dus ook op hittestress wijzen. Door zweten gaat ook veel vocht verloren. Schoon en smakelijk water is dan van belang. Het water mag niet te koud zijn, de dieren moeten voldoende kunnen drinken in relatief korte tijd en de smaak moet goed zijn. Licht gezouten water (250 tot 350 milligram natrium per liter) heeft dan de voorkeur. De temperatuur van het water mag ook niet te koud zijn: water van 20 graden Celsius is beter. Een paard laten drinken is niet altijd zo eenvoudig. Het advies is om paarden het water bij voorkeur via een emmer aan te bieden. Paarden drinken namelijk het liefst uit open bakken.

VERVOER

Een rit in de trailer betekent dat een paard flink moet werken: het continue balanceren vergt veel spierwerk. Op een warme dag is zo'n rit extra zwaar. Duurt de reis langer dan drie uur, of langer dan twee uur in een warme omgeving, dan is een pauze nodig waarin het dier water en nat hooi tot zich kan nemen om de lichaamstemperatuur omlaag te brengen.

ONWEER

Afhankelijk van het temperament kan een paard onrustig worden van onweer, maar er zullen ook paarden zijn die nergens last van hebben. Bij onweer kan het soms veiliger zijn de paarden naar binnen te halen. In de open weide is er een kleine kans op blikseminslag, maar bij heviger onweer kan het beter zijn om het paard op te stallen. ●

Paarden drinken het liefst uit open bakken.

TWEEDE GEZONDHEIDSOVERLEG PAARD:

De toekomst van monitoring

- Eén van de actiepunten op de Agenda Infectieuze Ziekten, die de Sectorraad Paarden in 2011 op verzoek van het ministerie van Economische Zaken opstelde, is het Gezondheidsoverleg Paard. Dit overleg vond op 4 juni 2015 voor de tweede keer plaats. De deskundigen spraken onder meer over de toekomst van monitoring.

Kees van Maanen, GD-specialist veterinaire microbiologie, deelde aan het begin van het overleg de eerste resultaten van het onderzoek naar het voorkomen van West Nile Virus (WNV) in Nederland. GD voert dit onderzoek in opdracht van de Sectorraad Paarden en het ministerie van Economische Zaken uit. Hoewel paarden geen rol spelen bij de verspreiding van WNV, kunnen ze wel dienen als 'early warners': wordt het virus bij paarden aangetroffen, dan moeten we extra waakzaam zijn op mogelijke besmetting van mensen. "In 2014 hebben we 220 bloedmonsters onderzocht, afkomstig van 25 dierenartsenpraktijken", aldus Van Maanen. "Er zijn

Op 4 juni zaten de deskundigen voor de tweede keer aan tafel voor het Gezondheidsoverleg Paard.

geen WNV-besmettingen aangetoond, maar het aantal monsters is eigenlijk nog niet representatief genoeg. Statistisch gezien moet je bij een populatie van 450.000 paarden minimaal 298 monsters onderzoeken." Omdat in 2014 eerst een voorstudie plaatsvond, was de onderzoeksperiode korter dan bedoeld. De monitoring van 2015 is vroeg gestart, zodat voldoende monsters verzameld kunnen worden. Daarnaast monitort GD ook op Equine Infectieuze Anemie (EIA). Daarvoor zijn vorig jaar 300 bloedmonsters verzameld, daarin werd het virus niet aangetroffen. Ook de EIA-monitoring wordt in 2015 voortgezet.

HELPDESK: VAKER GEBELD

Een ander onderwerp op de agenda was de Helpdesk Paard: het centrale telefoonnummer dat dierenartsen kunnen bellen voor actuele informatie over infectieziekten. De Helpdesk startte op 1 juli 2014 en het aantal telefoontjes stijgt merkbaar. Er wordt gebeld over zaken als rhinopneumonie, droes, *Lawsonia intracellularis* en Contagious

Equine Metritis (CEM), maar ook over problemen die hieraan gerelateerd kunnen zijn, zoals een stal met meerdere dieren met koorts en diarree.

AMBITIES

Dat monitoring de toekomst heeft, werd wel duidelijk tijdens de afsluitende brainstormsessie. Monitoring heeft drie doelen: uitbraken van bekende ziekten vroegtijdig detecteren, nieuwe aandoeningen opsporen en zicht houden op trends en ontwikkelingen. De betrokkenheid van paardeneigenaren en dierenartsen is hierbij essentieel. De belangrijkste ambitie is om de monitoring in de sector uit te breiden, bijvoorbeeld met specifieke vector-overdraagbare ziekten. Ook bestaat de wens om de Helpdesk verder uit te breiden door rapportages te versturen naar dierenartsen en door internationale bereikbaarheid. Maar iedereen was het erover eens dat we de Helpdesk eerst in ons land stevig op de kaart moeten zetten. ●

WAAROM HET GEZONDHEIDSOVERLEG PAARD?

In het Gezondheidsoverleg Paard overleggen deskundigen op het gebied van paardengezondheid over mogelijke bedreigingen voor de sector. Het doel van het overleg is informatie uitwisselen en elkaars kennis benutten, om zo een coördinerende rol te kunnen spelen. Naast GD zijn de Sectorraad Paarden, het ministerie van Economische Zaken, de Groep Geneeskunde van het Paard, de Faculteit Diergeneeskunde, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, het Centraal Veterinair Instituut en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu vertegenwoordigd.

Nieuws en mededelingen

DOOR HET OOG VAN DE PATHOLOOG

Bij GD werd onlangs een KWPN'er aangeboden voor sectie, met als belangrijkste klacht terugkerende koorts en langzame verslechtering. In eerste instantie kon de GD-patholoog geen laesie vinden die deze klachten kon verklaren, totdat de hele wervelkolom in de lengte werd doorgezaagd. In één van de wervellichamen van de onderrug bleek een chronische etterende ontsteking aanwezig te zijn. Dit type ontsteking heeft vaak een bacteriële oorsprong. De bacterie wordt via de bloedbaan aangevoerd en is meestal een complicatie van een ontsteking elders, zoals een navelontsteking of wond. Op bepaalde plaatsen in het botweefsel stroomt het bloed langzamer en is de zuurstofspanning lager, wat ideaal is voor bacteriën om zich te nestelen. Door botverval en de relatief slechte doorbloeding kan het lichaam bacteriën op deze plaats slecht opruimen, en antibiotica werken dan ook minder goed. Bij dit paard kwamen telkens opnieuw enkele bacteriën in de bloedbaan, waardoor steeds opnieuw koorts opkwam. Als het ontstekingsproces en het verval zich doorzet, kan een dwarslaesie ontstaan met verlamming tot gevolg. Zo kan een ernstige complicatie ontstaan wanneer te lang wordt gewacht met het behandelen van een ontsteking. In dit geval was een salmonella gekweekt, maar meerdere bacteriën kunnen zo'n ontsteking veroorzaken. De oorsprong (porte d'entree) van de infectie was niet meer te achterhalen.

Vrachtwagen van de GD-ophaaldienst voor secties.

HELPPESK PAARD VOOR DIERENARTSEN

Bent u dierenarts en wilt u graag advies of actuele informatie over infectieziekten bij paarden? Neem dan contact op met de Helpdesk Paard via 0900-7100 000 (optie 5). Dit centrale telefoonnummer is opgezet voor en door dierenartsen. Het biedt de sector tevens de mogelijkheid om informatie uit het veld snel te bundelen en, indien nodig, direct stappen te ondernemen. Bij verdenkingen van aangifteplichtige infectieziekten (zoals opgenomen in art. 15), dient u primair contact op te nemen met de NVWA. De Helpdesk Paard is bereikbaar op werkdagen tussen 15.00 en 17.00 uur. U krijgt dan direct een specialist van GD, de Faculteit Diergeneeskunde (FD) of het Centraal Veterinair Instituut (CVI) aan de lijn.

SAMEN WERKEN AAN DIERGEZONDHEID

Samen werken aan diergezondheid. Dat is het motto van GD. Daarom zijn bij de sector paard internist Linda van den Wollenberg, toxicoloog Guillaume Counotte, viroloog Kees van Maanen en relatiebeheerder Petra Reijnen rechtstreeks bereikbaar voor practici. U kunt bellen met vragen over paardengezondheid, interpretatie van uitslagen en in te zetten onderzoeken. Zij kunnen u ook informeren over nieuwe testen, pakketten en andere actuele zaken. Meer informatie vindt u op www.gddiergezondheid.nl, of bel 0900-1770 (optie 5).

Linda van den Wollenberg,
internist

Guillaume Counotte,
toxicoloog

Kees van Maanen,
viroloog

Petra Reijnen,
relatiebeheerder